

Aan Provinciale Staten

DATUM	8-2-2022	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	LLO	COMMISSIE	Commissie RGW
STELLER	I. Vliegenberg	TELEFOONNUMMER	0636473195
NUMMER	82405975	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

Onderwerp Statenbrief:

Natuurscan ecologische corridor Hart van de Heuvelrug

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

Wij bieden u hierbij de Natuurscan Hart van de Heuvelrug aan (bijlage 1). Er is in 2021 in opdracht van de Stuurgroep Hart van de Heuvelrug en de provincie Utrecht een natuurscan uitgevoerd voor de ecologische verbindingzones aangelegd in het kader van programma Hart van de Heuvelrug. Het doel is om inzicht te krijgen in het functioneren van de oostelijke en de westelijke ecologische corridors.

Inleiding

Sinds 2004 hebben 17 partijen samengewerkt binnen het programma Hart van de Heuvelrug om een robuust en afwisselend natuurgebied te realiseren dat centraal ligt op de Utrechtse Heuvelrug rond Zeist en Soest. Om de versnippering van natuurgebieden tegen te gaan is er in het kader van dit programma een uitwisseling geweest tussen "rode functies", zoals wonen, bedrijvigheid, infrastructuur en "groene functies" zoals natuur en recreatie. Hierdoor zijn zowel natuur en recreatie als wonen en bedrijvigheid meer geclusterd en hebben meer mogelijkheden gekregen om zich te ontwikkelen. Natuurterreinen zijn gestructureerd rond de twee ecologische corridors. De ecologische samenhang die in het gebied verdwenen was door de aanwezige infrastructuur, spoorweg, provinciale wegen en rijkswegen is voor de natuur hersteld door middel van zes ecoducten en aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen op de terreinen zelf. Centraal gelegen is de voormalige Vliegbasis Soesterberg. Dit gebied is voor het grootste deel vrijgespeeld voor natuur. In de verschillende deelgebieden is er door de eigenaren en terreinbeheerders veel werk verzet in het optimaliseren van de inrichting van de natuurterreinen en het beheer. Een proces waar voortdurend aandacht voor moet blijven. Het resultaat van de genomen natuurmaatregelen heeft geleid tot een waardevol aaneengesloten natuurgebied van ruim 5300 hectare groot met afgebakende rustgebieden voor verstoringsgevoelige diersoorten en openbaar toegankelijke gebieden voor recreatie.

De natuurscan geeft een beschrijving van de ecologische corridors en de zes ecoducten die een centrale rol vervullen in de natuurverbinding. Er is beoordeeld wat de natuurmaatregelen voor natuur hebben opgeleverd, ook in het grotere geheel van de Utrechts Heuvelrug als natuurgebied. Ten slotte geeft de scan aan waar er nog bijgestuurd kan worden in het beheer van de natuurterreinen, het optimaliseren van ecologische verbindingen en de monitoring.

Wij bieden u de natuurscan Hart van de Heuvelrug aan om u te informeren wat de natuurmaatregelen Hart van de Heuvelrug tot nu toe hebben opgeleverd. Tevens informeren wij u op welke wijze wij verder gaan met het natuurbeheer in Hart van de Heuvelrug en welke toekomstige maatregelen wij nog voorzien.

Toelichting

Het resultaat van de genomen natuurmaatregelen heeft geleid tot een waardevol aaneengesloten natuurgebied van ruim 5300 hectare groot met afgebakende rustgebieden voor verstoringsgevoelige diersoorten en openbaar toegankelijke gebieden voor recreatie.

De twee ecologische corridors, een westelijke en oostelijke verbindingzone, zijn de grootste winst voor een aantoonbare toename van de planten- en diersoorten in dit voorheen versnipperde natuurgebied. Belangrijke schakels binnen deze zones zijn de zes zorgvuldig ingerichte ecoducten. Hart van de Heuvelrug, als centraal gelegen natuurgebied op de Utrechtse Heuvelrug, behoort daarmee tot een van de drie grootste aaneengesloten bos- en heidegebieden van Nederland.

Binnen Hart van de Heuvelrug zijn de grootste barrières voor natuur opgeheven. Vanwege de centrale ligging vormt het daarmee een goed functionerende en cruciale natuurschakel tussen de zuidelijke en noordelijke Heuvelrug inclusief de natuurterreinen in Noord-Holland in beheer bij het Goois Natuurreservaat.

Door de bouw van de ecoducten ontstaan er voor beschermde soorten grotere aaneengesloten leefgebieden, waardoor de aantallen en de verspreiding toe zal nemen. Wildcamera's laten zien dat mobielere diersoorten zoals das, ree en boomarter al veelvuldig passeren of zelfs permanent op het ecoduct leven. De verwachting is dat grondgebonden soorten zoals loopkevers, en andere bijzondere insectensoorten, reptielen en kleine zoogdieren zoals marterachtigen daarvan zullen profiteren. De toelopen en de ecoducten zijn relatief kortgeleden aangelegd.

De soortenrijkdom zal per deelgebied toenemen, waar ook mobielere soorten zoals ree en das, maar ook vogels en vleermuizen van zullen profiteren. De flora zal ook van deze bewegingen profiteren doordat dieren zaden verplaatsen en zo zorgdragen voor verdere verspreiding. Dat komt de vlinders en de bijen weer ten goede. Een groter leefgebied vergroot de overlevingskansen van soorten bij extremen als droogte, koude perioden, natuurbrand, klimaatverandering of ziekten. Ook hebben individuen en soorten meer mogelijkheden om uit te wijken bij recreatiedrukke. Een groter gebied en grotere soortenrijkdom betekent voor al deze soorten een gevarieerder voedselaanbod en meer mogelijkheden om de jongen groot te brengen. Meer soorten en grotere populatie van planten en dieren betekent per definitie veel meer interactie tussen soorten en leefgebieden en daarmee een weerbaarder ecosysteem.

De natuurscan constateert dat de vegetaties op en om de ecoducten en de heringerichte terreinen, zoals de heidecorridors nog in ontwikkeling zijn en hun optimale situatie nog niet hebben bereikt. Dat betekent dat mobiele diersoorten zoals ree, das en boomarter de corridors volop gebruiken. Meer kritische en minder mobiele soorten zoals dagvlinder en reptielen laten in sommige gevallen nog op zich wachten tot de vegetatieontwikkelingen van graslanden, heideterreinen en bosranden zijn geoptimaliseerd. Natuur heeft tijd nodig en kan niet worden geforceerd.

De verschillende militaire terreinen, waaronder de Leuserheide en de voormalige Vliegbasis Soesterberg, vormen door de zonering van de recreatie rustgebieden en daarmee kerngebieden voor diverse diersoorten. Vandaaruit hebben ze nu de mogelijkheid om via de corridors en de ecoducten zich verder te verspreiden.

De scan geeft het effect aan van de nog te hoge stikstofdepositie op de bossen en andere terreinen. De aanpak daarvan staat los van het programma Hart van de Heuvelrug en wordt door middel van landelijke maatregelen aangepakt.

Hekwerken

In het verleden heeft u vragen gesteld over de hekwerken op en rondom de diverse ecoducten (i.c. Ecoduct Boele Staal). Idee leefde dat de hekwerken belemmerend zijn voor de fauna en dat de natuurontwikkelingen hierdoor niet goed mogelijk zou zijn. Deze hekwerken zijn in overleg met Defensie ook passeerbaar gemaakt (zgn. fauna passages). Door middel van gericht maaibeheer zijn er open doorgangen in de vegetatie gemaakt die de dieren beter geleiden naar de passages.

Uit monitoring door middel van camera's is gebleken dat de hekken geen barrière meer opleveren en diersoorten de faunapassages veelvuldig gebruiken. Er vindt overleg plaats met Defensie om nog een of meer doorgangen te maken om de garantie te hebben dat de uitwisseling tussen de terreinen echt voldoende is. De hekwerken zorgen daarnaast voor relatief rustige leefgebieden. Dieren worden niet gestoord en ontwikkelen zich juist hierdoor goed en bewegen zich via de ecologische corridors naar naastgelegen terreinen.

Edelhert

In de natuurscan wordt het edelhert genoemd als soort voor integrale begrazing. In 2021 zijn daar bij motie van D66, door Provinciale Staten vragen over gesteld in het kader van robuuste verbindingzone Veluwe – Heuvelrug. Via de voorziene verbinding langs de uiterwaarden bij Rhenen en vervolgens via ecoducten, is het in de toekomst mogelijk dat deze soort de provincie Utrecht weet te bereiken. Voordat het edelhert de Utrechtse Heuvelrug bereikt is het van belang dat er verschillende belangen afgewogen worden, zoals de vraag of er

voldoende ruimte is voor een beperkte populatie, op welke wijze de populatiegroei beheerd gaat worden en of de verkeersveiligheid gewaarborgd kan worden.

Met betrekking tot de uitvoering van Motie 12 'Groene Loper voor een Robuuste verbinding met de Veluwe' hebben wij u een Statenbrief gestuurd (kenmerk 2022RGW16). Bij de behandeling daarvan in de commissie RGW van 19 januari jl. hebben wij toegezegd u op de hoogte te houden wanneer zich in de toekomst kansen voordoen voor een ecologische verbinding Veluwe-Heuvelrug.

Aanbevelingen

De investeringen in de ecologische corridors zijn effectief en bieden een goede basis voor verdere ontwikkeling van de natuur in deze gebieden. Er is veel bereikt door de investeringen in de ecologische verbindingzones. Hierdoor zijn ook mogelijkheden zichtbaar om dit verder uit te bouwen. De natuurscan geeft nog een aantal aanknopingspunten om de potentie voor de natuurontwikkeling in de toekomst verder te vergroten.

Aanbevelingen betreffen het optimaliseren van het beheer van terreinen en het verder verbeteren van de oversteekbaarheid van provinciale wegen. De mobiele en goed zichtbare diersoorten verspreiden zich duidelijk door het gebied. De vele kleinere en vaak minder zichtbare diersoorten zijn op dit moment onvoldoende in beeld om gericht uitspraken te doen over het functioneren van de corridors voor deze groepen. Deze aanbevelingen zullen nader onderzocht worden buiten de kaders van het programma Hart van de Heuvelrug. In het programma zal de focus komende jaren liggen op het afronden van de resterende opgaven.

Financiële consequenties

De natuurscan doet een aantal concrete aanbevelingen om de oversteekbaarheid van provinciale wegen te verbeteren om wildaanrijdingen tegen te gaan. Het gaat om de N224 Woudenberg - Zeist, de N234 bij Pijnenburg en de N413 Soesterberg - Soest. Maatregelen zoals wildkerende rasters en kleine faunatunnels kunnen de komende jaren geprogrammeerd en gefinancierd worden uit het Mobiliteitsprogramma Oversteekbaarheid fauna. Voor maatregelen zoals een grote faunatunnel bij de N234 of een ecoduct bij de N413 is geen financiering beschikbaar. Deze aanbeveling valt buiten de afspraken gemaakt in het kader van het programma Hart van de Heuvelrug. Vanuit dit programma wordt komende jaren gefocust op het afronden van de lopende en nog resterende bouw- en natuurontwikkelingen. Mogelijk dat zich komende jaren nog kansen voordoen binnen lopende provinciale programma's of initiatieven vanuit de diverse terreineigenaren om deze aanbeveling nader te onderzoeken. Vanwege de centrale ligging in Hart van de Heuvelrug zal de N413 Soesterberg – Soest, in het kader van het Mobiliteitsprogramma Oversteekbaarheid fauna, met voorrang uitgewerkt worden.

Vervolprocedure / voortgang

Er is een persbericht opgesteld over de resultaten van de natuurscan. De natuurscan en de beschreven beheermaatregelen worden aangeboden aan de betrokken terreinenbeheerders. In de reguliere contacten die de provincie heeft met de beheerders, zullen de voorgestelde beheermaatregelen aan bod komen. De kleinere maatregelen om de oversteekbaarheid van de fauna verder te verbeteren zullen geprogrammeerd en uitgevoerd worden in het kader van het Mobiliteitsprogramma Oversteekbaarheid fauna. De noodzaak van aanvullende natuurmonitoring wordt verder verkend en indien nodig uitgewerkt. Wij informeren u daarover in de jaarrekening.

Bijlagen

1. Natuurscan Hart van de Heuvelrug
2. Samenvatting Natuurscan Hart van de Heuvelrug
3. Persbericht

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen